

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber undecimus: Ad Brutum, et Bruti ad Ciceronem, &c.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD
FAMILIAREIS
LIBER UNDECIMUS,
AD
BRVTVM, ET BRVTI AD
CICERONEM, &c.

¶ ARG. Qua cum Hirtio egerit: postulatam à se liberam legionem: suum consilium exponit.

D. BRUTUS BRUTO SUO ET
C. CASSIO, S.

Uo in statu sumus, cognoscite. Heri ve
speri apud me Hirtius fuit: qua mente ef
set Antonius, demonstravit: pessima scilicet,
& infidelissima. Nam se neque mihi
provinciam dare posse aiebat, neque arbi
trari, tūto in urbe esse quemquam no
strum: adeo esse militum concitatos animos, & plebis.
Quod utrumque esse falsum, puto vos animadvertete: at
que illud esse verum, quod Hirtius demonstrabat: timere
eam, ne, si mediocriter auxilium dignitatis nostræ habuisse
mus, nullæ partes in republica relinquerentur. Cū in
his angustiis versarer, placitum est mihi, ut postulare le
gionem liberam mihi, reliquisque nostris, ut aliqua
causa proficiscendi honesta quæretur. Hæc impetra
turum pollicitus est: nec tamen impetratum confido:
tanta est hominum insolentia, & nostris insectatio. Ac si
dederint, quod petimus, tamen paullo post futurum pu
to, & ut hostes iudicemur: aut aqua & igni interdiciamur.
Quid ergo est, inquis, tui consilii? dandus est locus fortu
na: cedendum ex Italia: migrandum Rhodum, aut ali
quod terrarum arbitror. Si melior casus fuerit, revertemur
Romam: si mediocriter, in exilio vivemus: si pessimum,
ad novissima auxilia descendemus. Succurret fortasse
hoc loco alicui vestrum, cur novissimum tempus ex
spectemus potius, quàm nunc aliquid moliamur? Quia
tibi consistamus, non habemus, præter Sex. Pompejum, &
Bassum Cæcilium: qui mihi videntur, hoc nuntio de Cæ
sare allato, firmiores futuri. Satis tempore ad eos acce
demus, ubi, quid valeant, scierimus. Pro Cassio, & te,
si quid me velitis recipere, recipiam. Postulat enim hoc
Hirtius, ut faciam. Rogo vos, quàm primum mihi re
scribatis. nam non dubito, quin his de rebus ante horam
quartam Hirtius certiorum me sit facturus: quem in lo
cum convenire possumus. Quo me velitis venire, rescri
bite. Post novissimum Hirtii sermonem, placitum est mi
hi postulare, ut liceret nobis esse Romæ publico præsidio:

quod illos nobis non cessuros non puto, magnam enim
invidiam iis faciemus. Nihil tamen non postulandum
putavi, quod æquum esse statuerem.

¶ ARG. Consilium petunt ab Antonio, utrum putet
ipso in urbe tuto esse, præsertim in tam magna veteranorum frequen
tia.

BRUTUS, ET CASSIUS PRÆT. M. ANTONIO
COS.

DE tua fide, & benivolentia in nos, nisi persuasum es
set nobis, non conscripsemus hæc tibi: quæ profecto,
quum istum animum habes, in optimam partem acci
pies. Scribitur nobis, magnam veteranorum multitudi
nem Romam convenisse jam, & ad Kalendas Junias futu
ram multo majorem. De te si dubitemus, aut vereamur,
simus nostri dissimiles. Sed certe, cum ipsi in tua pote
state fuerimus, tuoque adducti consilio dimiserimus ex
municipiis nostros necessarios, neque solum edicto, sed
etiam litteris id fecerimus: digni sumus, quos habeas tui
consilii participes, in ea præsertim re, quæ ad nos pertinet.
Quare petimus à te, facias nos certiores tuæ voluntatis in
nos: putesne, nos tuos fore in tanta frequentia militum
veteranorum, quos etiam de reponenda ara cogitare audi
mus: & quod velle te probate, vix quisquam posse vide
tur, qui nos salvos, & honestos velit. Nos ab initio spe
ctasse otium, nec quidquam aliud libertate communi
quæsisse, exitus declarat. Fallere nemo nos potest, nisi
tu: quod certe abest à tua virtute, & fide: sed alius nemo
facilitatem habet decipiendi nos. tibi enim credidi
mus, & credituri sumus. Maximo de nobis timore affi
ciuntur amici nostri: quibus estis tua fides explorata est,
tamen illud in mentem venit, multitudinem veteranorum
facilius impelli ab aliis quolibet, quàm à te retineri pos
se. Rescribas nobis ad omnia, regamus. Nam illud
valde leve est, ac nugatorium, ea re denunciatum esse ve
teranis, quod de commodis eorum mensè Junio laturus
esses. Quem enim impedimento futurum putas, cum de
nobis certum sit, nos quieturos? Non debemus cui
quam videri nimium cupidi vitæ, cum accidere nobis nihil
possit sine pernicie, & confusione omnium rerum.

ARG.

U. Hirtius iudicemur: aut aqua & igni interdiciamur. Non potui non
hanc lectionem probare in iudicibus eam nobis tribus mss. Palat.
tertio, Gruteriano, Stev. Editum est: aut aqua & igni nobis interdici
amur.

2. Quod velle te probate vix quisquam posse videtur. Representavi scri
pturam editionis Victorianæ. Palat. vero tertius ac Stev. vech. quod velle
probare vix quæ posse credere videtur. Lambinus & quo quo facit codex

Historianus: quod velle & probare vix quisquam posse videtur. In Mo
dicato codice erat, ut notat Egnatius & quod velle & probare vix quæ
quam posse videtur. Vulgo quod velle te probare vix quisquam credere posse
vid.

3. Impelli ab aliis quolibet. Quanti vis pretii hæc lectio est, præ vul
gata: Impelli ab aliis quolibet, licet exigua mutatione conversa. Habe
mus eam ex Hirt. cod. Vat. excerptis, atque editione Vich.

ARG. Respondet minacibus Antonii litteris. BRUTUS, ET CASSIUS PRÆT. S. D. ANTONIO, COS.

S. V. E. F. Litteras tuas legimus, simillimas edicti tui contumeliosas, minacis, minimè dignas, quæ à te nobis mitterentur. Nos Antonii, te nulla laceſsimus in jura: neque miraturum credidimus, si prætores, & ea dignitate homines, aliquid edicto postulassemus à consule. Quod si indignaris, ausos esse id facere; concede nobis, ut doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto, & Cassio tribui. Nam de dilectibus habitis, & pecuniis imperatis, exerciti- bus sollicitatis & nuntiis trans mare misis, quod te que- stum esse negas: nos quidem tibi credimus optimo animo te fecisse: sed tamen neque agnosceimus quidquam eorum: & te miramur, cum hæc reticueris, non potuisse continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Casaris objiceres. Illud verò quemadmodum ferendum sit, tute cogita: non dicere prætoribus, concordie ac libertatis causa, per edi- ctum, de suo jure decedere, quin consul arma minetur. Quorum fiducia nihil est quod nosterreas. Neque enim decet, aut convenit nobis, periculo ulli submittere ani- mum nostrum. Neque est Antonio postulandum, ut iis imperet, quorum opera liber est. Nos si alia hortaren- tur, ut bellum civile suscitare vellemus, litteræ tuæ nihil proficerent. Nulla enim minantis auctoritas apud liberos est. Sed plachè intelligis non posse nos quoquam impelli: & fortassis ea te minaciter agis, ut judicium nostrum, metus videatur. Nos in hac sententia sumus, ut te cupiamus in libera rep. magnū atq; honestum esse: vocemus te ad nullas inimicitias: sed tamen pluris nostram libertatem, quam tuam amicitiam asstimemus. Tu etiam atque etiam vide, quid suscipias, quid sustinere possis: neque, quam diu vixerit Casar, sed quam non diu regnarit, fac cogites. Deos quæsumus, consilia tua reip. salutaria sint, ac tibi, si minus: ut, salva atque honesta rep. tibi quam minimū noceant, optamus. Pridie nonas Sext.

ARG. Regestas aperit; & supplicationes sibi decerni postulat.

D. BRUTUS IMP. COS. DESIGN. S. D. CICERONI.

S. I de tua in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tuerere. sed profectò est ita, ut mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad Inalpinos cum exercitu, non tam nomen imperato- rum captans, quam cupiens militibus satisfacere, firmos eos ad tuendas nostras res efficere: quod mihi videor consecutus. Nam & liberalitatem nostram, & animum sunt experti. cum omnium bellicosissimis bellum gessi: multa castella cepi: multa vastavi. Non sine causa ad senatum litteras misi. Adjuva nos tua sententia: quod cum facies, ex magna parte comuni commodo infervieris.

ARG. Excusat Bruti litteris non responsurum: Hortatur ad libertatem recuperandam: officia pollicetur.

M. CICERO S. D. BRUTO IMP. COS. DES.

Lupus familiaris noster, cum à te venisset, cumque Romæ quosdam dies comoraretur, ego etiam erā in iis locis, in quibus maximè me tutò esse arbitrabar. Ed factum est, ut ad te Lupus sine meis litteris rediret, cum ta- men curasset tuas ad me perferendas. Romam autem veni ad quintum idus Decembris, nec habui quidquam antiquius, quam ut Panfam statim convenirem: ex quo ea

1. Progressus sum ad Inalpinos. Quod haberi in suis V. Et id quoque ego de Palatinis primo ac tert. Stevv. ac Hitt. Vot. Inalpinus fuit qui Al- pibus inhabitant vulgo, transalpinos, male, & ut V. G. rectè adnotavit, contra historice fidem. Mox in Pal. pr. ac Vaticanis excerpis reperti, cum omnium bellicosè bellum g. 2. Spem reliquam nullam video salutis. Hitt. codex optimus ut in duo- bus hinc libris experrus sum; bellum gerere reliquam nullam video salutis,

de te cognovi, quæ maximè optabam. Quare hortaris- ne tu quidem non eges, si ne illa quidem in re, quæ à te gecta est, post hominum memoriam, maxima, hortatorem desiderasti. Illud tamen breviter significandum videtur, populam Rom. omnia à te expectare, atque in te aliquan- do recuperandæ libertatis omnem spem ponere. Tu si dies, noctisque memineris (quod te facere certò scio) quantam rem gesseris: non obliviscere profectò, quantæ tibi etiam nunc gerendæ sint. Si enim iste provinciam nactus erit, cui quidem ego semper amicus fui antè, quam illum intellexi non modo aperte, sed etiam libenter cum rep. bellum gerere, & spem reliquam nullam video salutis. Quamobrem te obsecro iisdem precibus, quibus s. p. q. r. ut in perpetuum temp. dominatu regio liberes: ut princi- piis consentiant exitus. Tuum est hoc munus, tuæ partes: à te hoc civitas, vel omnes potius gentes non expectant solum, sed etiam postulans: quamquam, cum hortatione non egeas, ut supra scripsi, non uar ea pluribus verbis: faciam, illud, quod meum est, ut tibi omnia mea officia, stud- dia, curas, cogitationes pollicear, quæ ad tuam laudem, & gloriam pertinebunt. Quamobrem velim tibi ita per- suadeas, me tum reipubl. causa, quæ mihi vita mea est ca- rior: tum quod tibi ipsi faveam, tamque dsignitatem am- plificari velim, tuis optimis consiliis, amplitudini, gloriæ, nullo loco defuturum. Vale.

ARG. Dignitatem Bruti cura sibi sine, ac suis, ait. M. C. S. D. BRUTO, IMP. COS. DES.

Lupus noster cum Romam sexto die Mutina venisset, postidie me manè convenit: tua mihi mandata dili- gentissimè exposuit, & litteras reddidit. Quod mihi tuam dignitatem commendas, eodem tempore existimo te mihi meam dignitatem commendare: quam mehercule non habeo tua cariorem. Quare mihi gratissimum facies, si exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco nec confi- sium, nec studium meum defuturum. Cum tribuni pl. edixissent, senatus adesset ad XIII. Kal. Jan. haberentque in animo de præsidio consulum designatorum referre: quamquam statueram in senatum ante Kal. Jan. non ve- nire: tamen, cum eo die ipso edictum tuum propositum esset, nefas esse duxi, aut ita haberi senatum, ut de tuis di- vinitis in temp. meritis fletetur, (quod factum esset, nisi ego venissem) aut, etiam si quid de te honorificè diceretur, me non adesse. Itaque in senatum veni manè: quod cum esset animadvertsum, frequentissimi senatores conven- runt. Quæ de te in senatu egerim, quæ in concione ma- xima dixerim, plerumque te litteris malo cognoscere. Illud tibi persuadeas velim, me omnia, quæ ad tuam dignita- tem augendam pertinebunt, quæ est per se amplissima, summo semper studio suscepturam, & defensuram: quod quamquam intelligo me cum multis esse facturum, tamen appetam hujus rei principatum.

ARG. Monet, ut in libertate populi conservanda au- thoritatem senatus exspectet.

M. T. C. S. D. D. BRUTO IMP. CONS. DES.

Cum adhibuisset domi meæ Lupus me, & Libonem, & Servium, consobrinum tuum: quæ mea fuerit sen- tentia, cognoscite ex M. Sejo arbitror: qui nostro sermone interfuit. Reliqua, quamquam statim Sejum Græceus est subsecutus, tamen ex Græcejo poteris cognoscere. Ca- put autem est hoc, quod te diligentissimè percipere, & meminisse volam: ut ne in libertate, & salute pop. R. con- servanda

erudite aut priscè, si plures codices accederent Pal. verò tert. spon. nullam video salutis: ne pateat, locum, ut vulgo legitur, non sic à Cicero esse profectum Epistola sequenti codex Hitt. legit: quæ in concione maxi- ma dixerim, aliis concione. 3. Præcipere & meminisse volam. Ita Palat. primus, Hittorp. Vaticanus excerpit. Medic. ut notat Egnat. atque ex eod. ct. in editione sua; vul- go: memini te velim: plebeje ut lolet, ubi antiquitati honor non tribuitur. I. 55

servanda auctoritate senatus exspectet, nō dum liberi, ne & tuum factum condemnet, nullo enim publico consilio rēp liberasti: quo etiam res illa major, & clarior, & adolescentem, vel puerū potius, Caesarem, iudices temere fecisse, qui tantam causam publicam privato consilio suscepit: denique homines rusticos, sed fortissimos viros, civisque optimos, dementis fuisse iudices, primum milites veteranos, commisionem tuos, deinde legionem Martiam, legionem quartam: quae suum consulē hostem iudicaverunt. seque ad salutem rēp. defendendam contulerunt. Voluntas senatus, pro auctoritate haberi debet, cum auctoritas impeditur metu. Postremo iusticiae tibi causa jam bis est, ut non sit integrum: primum idibus Martiis; deinde proximē exercitū novo, & copis comparatis. Quamobrem ad omnia ita paratus, seu animatus debes esse, non ut nihil facias, nisi iustus: sed ut ea geras, quae ab omnibus summa cum admiratione laudentur.

ARG. De legatu ad Antonium missi pacis causa: Brutum a populo Romano dicitur: summam esse in Bruto omnium aspirationem.

M. C. S. D. BRUTO IMP. COS. DES.

EO tempore Polla tua misit, ut ad te, si quid vellem, darem litterarum, cum quid scriberem, non habebam. Omnis enim erant suspensa propter expectationem legatorum: qui quid egissent, nihil dum nuntiabatur. Haec tamen scribenda existimaui: primum, s. p. q. n. de te laborat, non solum salutis suae causa, sed etiam dignitatis tuae. admirabilis enim est quaedam tui nominis caritas, amorque in te singularis omnium civium. Ita enim sperat, atque confidit, ut antea rege, sic hoc tempore regno te remp. liberaturum. Roma dilectus habetur, totoque Italia, si hic dilectus appellandus est, cum ultra se offerunt omnes: tantus ardor occupavit animos hominum desiderio libertatis, odioque diuinæ servitutis. De reliquis rebus à te jam exspectare litteras debemus, quid ipse agas, quid noster Mithus, quid Caesar meus: quos spero brevi tempore societate victorū tecum copulatos fore. Reliquum est, ut de me id scribam, quod te ex tuorum litteris & spero, & malo cognoscere: me neque dessequia in re, neque umquam desertum dignitati tuae.

ARG. Mores, quid agendum sit utroque consule ad Brutum animo.

D. BRUTUS S. D. M. CICERONI.

PARS a misso, quantum detrimenti te publi accepit, non te praeterit. nunc auctoritate, & prudentia tua prospicias oportet, ne inimici nostri, Cos. s. libitius, sperent se convalescere posse. Ego, ne consistere possit in Italia Antonius, dabo operam, sequar eum confestim, utrumque me praesitaturum spero, ne aut Ventidii elabatur, aut Antonius in Italia moretur. In primis logo te, ad hominem ventosissimum, Lepidum, mittas, ne bellum nobis redintegrate possit, Antonio sibi conjuncto. Nam de Pellione Auno puto te pericipere, quid facturus sis, multae & bonae, & firmae sunt legiones Lepidi, & Aonii. Neque haec idcirco tibi scribo, quod te non eadem advertere sciam, sed quod mihi persuasissimum est, Lepidum recte facturum numquam, si forte vobis id de hoc dubium est. Plancum quoque consistmetis oro: quem spero, pulso Antonio, rēpub. non deserturum. Si se Alpes Antonius trajecerit, constitui praedidium in Alpibus collocare,

1. Si ante haec tempore ab his videtur dici causa simulationis, mallem me in re non iudicium. Nihil distici. In vulgata lectione quem & in sua editione exhibuit P. Viêt. Palat. primus ita hunc locum concipit: *ut si non tempore videtur dici causa mallo me tuum iudicium quam ex ali. Tert. verò: M. tantum tempore ab his videtur dici causa mallem me herentis. Lamb. ex consensu Manutii in d. d. notat in hic praesentis legitur tamen haec remp. videtur dici causa mallem me herentis. Gul. puto, Stev. vechianum respiciens, qui sermō Palat. non tertio responder. legendum dicit: *si, an hoc tempore videtur dici causa. Antonius Augustinus, testante Vriano mallem: si tunc in hoc tempore videtur dici causa mallem tuum iudicium. Haec collegit, ut studiosus lector ad suum gaudium eligeret quod lubet: us**

& te de omni re facere certiore. 111. Kalend. Mai, ex castris Regii.

ARG. Beneficia in patriam: & Respubl. periculum exponit.

D. BRUTUS S. D. M. CICERONI.

NON mihi remp. plus debere arbitror, quàm me tibi gratiore me esse in te posse, quàm isti perverti sint in me, exploratum habes. Si autem hoc tempore ab his videat ut dici causa simulationis, mallem me hercule tuum iudicium, quàm ex altera parte omnium istorum. Tu enim a certo sensu, & vero iudicas de nobis: quod isti ne faciant, summa malivolentia, & livore impediuntur. Interpellent me, quo minus honoratus sim, dum ne interpellent, quō minus respubl. à me commodē administrari possit. Quae quanto sit in periculo, quàm potero brevissimè exponam. Primum omnium, quantam perturbatione rerum urbanarum afferat nobis obitus consulum, quancūq; cupiditatem hominibus injiciat vacuitas, non te fugit. Satis me multa scripsisse, quae litteris commendari possint, arbitror. Scio enim, cui scribam. Revertor nunc ad Antonium: qui ex fuga cum parvulam manū peditem habere inermium, ergastula solvendo, omniquegenus hominum arripendo, satis magnum numerum videtur effecisse. Huc accessit manus Ventidii, quae trans Apenninum itinere factō difficillimo ad Vada pervenit, atque ibi se cum Antonio conjunxit. Est numerus veteranorum, & armatorum satis frequens cum Ventidio: Consilia Antonii haec sunt, necesse est: aut ad Lepidum ut se conferat, si recipitur: aut Apennino, Alpibusque se teneat, & decurionibus per equites, quos habet multos, vastet ea loca, in qua incurrunt: aut muros se in Eturiam referat, quod ea pars Italia sine exercitu est. Quod si me Caesar audisset, atque Apenninum transfisset: in tantas angustias Antonium compulsem, ut inopia potius, quàm ferro conficeretur. Sed neque Casari imperari potest, nec Caesar exequi suo, quod utrumque pessimum est. Cum haec talia sint: quo minus, quod ad me pertinet, homines interpellent, ut supra scripsi, non impedio. Haec quoadmodum explicari possint, aut à te cum explicabuntur, ne impediatur, timeo. Alere tam milites nō possum. Cum ad remp. liberandam accesserim, s. mihi fuit pecuniae cecumplius. Tantum abest, ut mea rei familiaris liberum sit quidem, ut omnes jam meos amicos a re alieno obstrinxerim. Septemnum numerum nunc legionum alo, qua difficultate, tu arbitrate: Non si Varronis thesauros habere, & subsistere sumui possem. Cum primum de Antonio exploratum habuero, faciam te certiore. Tu me amabis ita, si hoc idem me in te facere senseris. 111. Non. Mai, ex castris. Derrhoma.

ARG. Merita Ciceronis erga se commendat. De Antonii professione ad Lepidum scribit: de dubia Planci fide. De suo itinere studio.

D. BRUTUS IMP. COS. DES. S. D. M. CICERONI.

Eodem exemplo à te mi littera reddita sunt, quo pueri mei atulerunt. Tantum me tibi debere existimo, quantum persolvere difficile est: Scripsi tibi, quae hic gererentur, in itinere est Antonius: ad Lepidum proficiscitur; ne de Plancio quidem spem adhuc abiecit, ut ex libellis ejus animadverti, qui in me incidit. In quibus, quos

temerari in mutando non potuimus esse.

2. Cupiditatem hominibus injiciat vacuitas. Sic est in Vaticani excerptis, item Mediceo, ut ex eo didicit Viêt. Palat. tamen primus Stev. vech. Nit. injicit, vel injectis vacuitas: ut Plancus dixit vacuitas adeo aurium pro Plancio. Palat. tertius hic totis mendis adoperatus est: hominibus injicit vacuitas, sicut prima editio iustitiae in tua verum veritas vulgo, injicit vacuitas.

3. Subsistere sumui possem. Elegantisimè sic Palatini duo, pr. tert. Vaticani excerpta, Stev. Nit. idque ex Mod. in sua impressione fecuratur est Viêt. Ex gloria in editionibus sequens legitur subsistere sumui possem.

ad Afium, quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, scribebat. Ego tamen non habui ambiguum, & statim ad Plancum misi: & biduo ab Allobrogibus, & totius Galliae legatos expecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quae istic opus erunt administrari, prospicies, ut ex tua voluntate, rei publicae commodo fiant. Malivolentiae hominum in me, si poteris, occurrere. si non poteris, hoc consolabere, quod me de statu meo nullis contumeliis deterere possunt. pridie nonas Maji, ex caltris finibus Statiellensium.

T. ARG. De bello ab Antonio renovato Bruti culpa.
M. CICERO S. D. BRUTO IMP.
COS. DES.

TRIS uno die à te accepi epistolas: unam brevem, quam Flaccò Volumnio dederas: duas pleniores: quarum alteram tabellarius T. Vibit attulit; alteram ad me misit Lupus. Ex tuis litteris, & ex Graeci oratione, non modò non restinctum bellum, sed etiam inflammatum videtur. Non dubito autem, pro tua singulari prudentia, quin perspicias, si aliquid firmitatis nactus sit Antonius, omnia tua illa praecara in temp. metita, ad nihilum esse ventura. Ita enim Romam erat nuntiatum, ita persuasum omnibus, cum paucis inermis, perterritis in te, fracto animo, fugisse Antonium. Qui si ita se habet, ut, quemadmodum audebam de Graeco, consilii cum eo sine periculo non possit: non ille mihi fugisse à Mutina videtur, sed locum belligerendi mutasse. Itaque homines alii facti sunt: nonnulli etiam queruntur, quod persecuti non sitis. opprimi potuisse, si celeritas adhibita esset, existimant. OMNINO est hoc populi, maximeque nostri, in eo potissimum abuti libertate, per quem eam consecutus sit. Sed tamen providendum sit: ne quae iusta querela esse possit. Res se sic habet. Is bellum consecutus, qui Antonium compresserit. Hoc quam vim habeat, te exillimare malo, quam me apertius scriberem.

T. ARG. Tarditatem suam in Antonio persequendo excusat. Qua in statu res sit, exponit.

D. BRUTUS, M. T. C. S. D.

IAM non ago tibi gratias. Cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri. Attendere te volò, quae in manibus sunt. Qua enim prudentia es, nihil te fugiet, si meas litteras diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis, Cicero, non potui. eam sine equitibus, sine iumentis: Hirtium perisse nesciebam; Caesari non credebam prius, quam convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. Postero die manè à Pania sum accersitus Bononiam. Cum in itinere essem, nuntiatum mihi est, eum mortuum esse. Recurri ad meas copias, sic enim verè eas appellare possum. Sunt extenuatissimae, & inopia omnium rerum pessimè acceptae. Biduo me Antonius antecessit, itinera multo majora fugiens, quam ego sequens. Ille enim iit passim: ego ordinatim. Quaecumque iit, ergastula solvit, homines attripuit, consistit nusquam prius, quam ad Vada venit. Quem locum volo tibi esse notum. Jacet inter Apenninam, & Alpeis, impeditissimus ad iter faciendum. Cum abessem ab eo millia passuum triginta, & se jam Ventidius coniunxisset: concio ejus ad me est allata: in qua petere coepit à militibus, ut se trans Alpeis sequerentur: sibi cum M. Lepido convenire. Subclamatum est, & frequenter à militibus Ventidianis, (nam suos valde quam paucos habet) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Et orare ceperunt, ut Pollentiam iter facerent. Cum sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum

contulit. Hac te mihi nuntiata, statim quinque cohortes Pollentiam praemisit, meumque iter eo contuli. hora autè praesidium meum Pollentiam venit, quam Trebellius cum equitibus. sanè quam sum gavus. in hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quod neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur: neque ex Italia tam celeriter exercitum trajici posse credebant, quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatusque omnis, qui eò praemisus erat à nobis, sustinebant: nostroque adventu sustineri facillius posse confidimus. Tamen si quo etiam casu isaram se traecerint, ne quod detrimentum reip. injungant, summa à nobis dabitur opera. vos magnum animum, optimamque spem de summa rep. habere volumus, cum & nos, & exercitus nostros singulari concordia conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareque operam, ut quam paratissimi & ab exercitu, reliquisque rebus pro vestra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium confugamus, qui quidem eas copias, quas diu simulatione reip. comparabant, subito ad patriae periculum converterunt.

T. ARG. De Decemviri creandis: de Octaviano: De sua inertia. De legione Martia & Quarta: De pecunia. De Bruti & Caesari praesidiis: de Africani legionibus. De bello renovato. De Antonio & Lepido. De suo erga Brutum studio.
M. T. C. D. BRUTO, IMP. CONS.
DES. S. P. D.

MIRABILITER mi Brute, lator, mea consilia, meaque sententias à te probari de decemviri, de ornatu adolescentente. Sed quid refert? mihi crede, homini non glorioso: planè jam, Brute, frigeo. *Opposui* enim erat meum, senatus. id est jam dissolutum. Tantam spem attulerat exploratae victoriae tuae praecara Mutina eruptio, fuga Antonii, conciso exercitu, ut omnium animi relaxati sint, meaque ille vehementer contentiones, tanquam *exa* *magis* esse videantur. Sed, ut ad rem redeam, legionem Martiam, & quartam negant, qui illas norunt, ulla conditione ad se posse perducì. Pecuniae, quam desideras, ratio potest haberi, eaque habebitur. De Bruto arcessendo, Caesareque ad Italia praesidium tenendo, valde tibi assentior. Sed, ut scribis, habes obreptatores: quos equidem facillimè sustineo, sed impediunt tamen. Ex Africa legiones expectantur. Sed bellum istic renatum mirantur homines. Nihil tam praeter spem unquam. Nam die tuo natali victoria nuntiata, in multa secula videbamus rep. liberatam. Novi timores retexunt superiora. Scripsisti autem ad me ius, quas idibus Majis dedisti, modò te accepisse à Planco litteras, non recipi à Lepido Antonium. Id si ita est, omnia faciliora: sin aliter, magnum negotium: cuius exitum non extimesco. tuae partes sunt. Ego plus, quam feci, facere non possum. Te tamen, id quod spero, omnium maximum & clarissimum videre cupio.

T. ARG. De officio & diligentia Bruti: De Bruti & Planco conjunctione. De studio Bruti intuenda Republica.
M. T. C. D. BRUTO, IMP. COS.
DES. S. P. D.

ET si mihi tuae litterae jucundissimae sunt: tamen jucundius fuit, quod in summa occupatione tua Planco collega mandasti, ut te mihi per litteras excusaret: quod fecit ille diligenter. mihi autem nihil amabilius officio tuo, & diligentia. Conjunctione tua, cum collega, concordiaque vestra, quae litteris communibus declarata est, S. P. Q. R. gratissima accidit. Quod superest, perge, mi Brute: & jam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non

1. Sed locum belli gerendum mutasse. Gul. verisimil. lib. 111. c. 2. ex Stevv. libro legit, sed solum belli gerendi mutasse, ut & paullo post: homines alii facti sunt: pro quo in libris mss. alii facti sunt. in editionibus alii facti sunt.

Nos nostram fidem unius codicis auctoritate fundare noluimus. Epistola XIV. ex veltigis Stevv. Kit. legit. Gal. 2001. immutata retexunt superstitio.

non deo, præsertim ad te: quo magistro brevitatis uti cogito. Litteras tuas vehementer exspecto, & quidem salcis, quales maximè opto.

ARG. Commendat Lamiam in petitione pratura.
M. T. C. BRUTO, IMP. COS. DES.

S. P. D.

PERMAONI interest, quo tibi hac tempore epistola reddita sit: utrum cum sollicitudinis aliquid haberes, an cum ab omni molestia vacuus esses. Itaque ei præcipi, quem ad te misi, ut tempus observaret epistolæ tibi reddendæ. Nam quemadmodum coram, qui ad nos intemptivè adeunt, molesti sæpe sunt: sic epistolæ tibi reddendæ. Si autem, ut spero, nihil te perturbat, nihil impedit: & ille, cui mandavi, satisficet, & commodè tempus ad te cepit adeundi: confido, me, quod velim, faciliè à te impetraturum. L. Lamia præturam perit: hoc ego utro uno omnium plurimum. Magna vetustas, magna consuetudo intercedit: quodque plurimum valet, nihil mihi ejus est familiaritate jucundius. Magno præterea beneficio ejus, magnoque merito sum obligatus. Nam Clodianis temporibus, cum equestris ordinis princeps esset, proque mea salute acerrimè propugnaret, à Gabinio consule relegatus est: quod ante id tempus cum Romano contigit nemini. Hoc cum pop. Rom. meminisset, me ipsum non meminisset turpissimum est. Quapropter persuadere tibi, mi Brute, me petere præturam. Quamquam enim Lamia summo splendore, summa gratia est, magnificentissimo munere adilitio: tamen, quasi ea ita non essent, ego suscepi totum negotium. Nunc, si me tanti facis, quanti certè facis, quam equitum centurias tenes, in quæ regnas, mitte ad Lupum nostrum, ut is nobis eas centurias conficiat. Non tenebo te pluribus. Ponam in extremo quod sentio. Nihil est, Brute, cum omnia à te exspectent, quod mihi gratius facere possis.

ARG. Commendat quondam Lamiam.
M. T. C. D. BRUTO, IMP. S. D.

LAMIA uno omnium familiarissimè utor. Magna ejus in me, non dico officiis, sed merita, eaque sunt pop. Rom. notissima. Is magnificentissimo munere adilitatis perfunctus: petit præturam: omnesque intelligunt, nec dignitatem ei deesse, nec gratiam. Sed is ambitus excitare videtur, ut ego omnia pertimescam, totamque petitionem Lamia mihi sustinendam putem. In ea re quantum me possis adjuvare, faciliè perspicio: nec verò, quantum mea causa velis, dubito. Velim igitur, mi Brute, tibi persuadeas, nihil me majore studio à te petere, nihil tibi mihi gratius facere posse, quàm si omnibus tuis opibus, omni studio, Lamiam in petitione juveris, quod ut facias, vehementer te rogo.

ARG. Reprehendit in Bruto nonnullam timoris significacionem.

M. T. C. D. BRUTO, IMP. COS. DES.

S. D.

ET si ex mandatis, quæ Galbæ, Volumnioque ad senatum dedisti, quid timendum, suspicandumque putares, suspicabamur: tamen timidiora mandata videbantur, quàm erat dignum tua, populique Romani victoria. Senatus autem, mi Brute, fortis est, & habet fortes duces. Itaque molestè ferebat, se à te, quem omnium, quicumque fuisset, fortissimum judicaret, timidum, atque ignavum judicari. Etenim cum, te incluso, ipem maximam omnes habuissent in tua virtute, florente Antonio: quis erat, qui quidquam timecret, profligato illo, te liberao? Nec verò Lepidum timebamus. Quis enim esset, qui illum iam furiosum arbitrareretur, ut qui in maximo bello

pacem velle se dixisset, is in optatissima pace bellum reip. indiceret? Nec dubito, quin tu plus provideas. Sed tamen tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, renovatio timoris magnam molestiam afferbat. Quare velim eequidem, id quod spero, ut planè abjectus, & fractus sit Antonius. Sin aliquid virum forte collegerit: sentiet, nec senatui consilium, nec populo Romano virtutem deesse, nec reipubl. te vivo, imperatorem. XIII Kal. Jun.

ARG. Reipubl. vicem times, Vicentinos commendat.

D. BRUTUS M. T. C. S. P. D.

Ad senatum quas litteras misi, velim prius perlegas, & si qua tibi videbuntur, commutes. Necessariò me scripsisse, ipse animadvertes. Nam cum putarem, quartam, & Martiam legiones mecum futuras, ut Druso, Pauloque placuerat, vobis assentientibus. minis de reliquis rebus laborandum existimavi. Nunc verò cum sum cum tironibus egentissimis, valde & meam & vestram vicem timeam, necesse est. Vicentini me, & M. Brutum præcipuè observant. His ne quam patiari injuriam fieri in senatu veterum causa, à te peto. Causam habent optimam, officium in rep. summum, & genus hominum adversariorum seditiosum, & inertissimum. XI, Kalend. Jun. Vercellis.

ARG. Timendum Ciceroni, se à Segulio accepisse. Suetet, quid faciendum existimet. De se, suæ, exoritur referbit. Litteras petit à Cicerone.

D. BRUTUS IMP. DES. M. T. C.

S. P. D.

QUOD pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuæque officia cogunt, ut timeam. Sæpe enim mihi cum esset dictum, neque à me contentum, novissimè Labeo Segulius, homo sibi simillimus, narrat mihi, apud Cæsarem se fuisse, multumque sermonem de te habitum esse: ipsum Cæsarem nihil sanè de te questum, nisi dictum, quòd diceret te dixisse, laudandum adolescentem, ornandum, tollendum: se non esse commissurum, ut tolli possit. Hoc ego Labeonem credo illi retulisse, aut finxisse dictum, non ab adolescente prolatum. Veteranos verò pessimè loqui, volebat Labeo me credere, & tibi ab iis instare periculum: maxime ego indignari, quòd in decemviris neque Cæsar, neque ego habiti essemus: atque omnia ad vestrum arbitrium essent collata. Hæc cum audissem, & jam in itinere essem, committendum nondum putavi, prius ut Alpeis transgrederer, quàm, quid istic ageretur, scirem. Nam de tuo periculo, crede mihi, jactatione verborum, & denuntiatione periculi, sperare eos, te pertimescero, adolescente impulso, posse magna consequi præmia: & totam istam cantilenam ex hoc pendere, ut quàm plurimum lucri faciant. Neque tamen non te cautum esse volo, & insidias vitantem. Nihil enim tua mihi vita potest esse jucundius, neque carius. Illud vide, ne timendo, magis timere cogare. Et, quibus rebus potest occurri veteranis, occurras. Primum, quod desiderant de decemviris, facias: deinde præmiis. Si tibi videtur, agros eorum militum, qui cum Antonio veterani fuerunt, his dandos censeras ab utrisque nobis. De nummis, lenter ac ratione habita pecuniæ, senatum de ea re constituturum: quatuor legionibus iis, quibus agros dandos censuistis, video facultatem fore ex agris Sillani, & agro Campano. Aequaliter, aut forte agros legionibus assignari puto oportere. Hæc me tibi scribere non prudentia mea hortatur, sed amor in te, & cupiditas otii: quod sine te consistere non potest. Ego, nisi valde necesse fuerit, ex Italia non excedam. legiones armo

D d d

paro:

Genus hominum adversariorum seditiosum & inertissimum. Libentius deleverim, de sententia Pal. certii, & hominum quod injectum mihi ab a. luxurioso videtur. Idem eodem habet seditiosum & inertissimum. Pal. pr. itemque Histosp. scribant inertissimum, sed male omnes.

paro: spero me non pessimum exercitum habiturum ad omnes casus, & impetus hominum. De exercitu, quem Panfa habuit, legionem mihi Cæsar non remittit. Ad has litteras mihi rescribere, tuorumque aliquem mitte, si quid reconditum magis erit, meque scire opus esse putaris. Vale. IIX. Kal. Jan. Eporedia.

ARG. Respondet superiori epistola.

M. T. C. D. BRUTO, IMP. S. P. D.

Dicit isti Segulio malefaciant, homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Quid? tu illum tecum solum, aut cum Cæsare, qui neminem prætermiserit, quicum loqui poterit, tui non eadem ista dixerit? Te tamen, mi Brute, sic amo, ut debeo, quod istud quidquid esset nugarum, me scire voluisti. Signum enim magnum amoris dedisti. Nam quod idem Segulius, veteranos querit, quod tu, & Cæsar, in decemviris non esseris, utinam ne ego quidem essem. Quid enim molestius? Sed tamen, cum ego sensissem, de his, qui exercitus haberent, sententiam ferri oportere: idem illi, qui solent, reclamant. Itaque excepti etiam estis, me vehementer repugnantem. Quocirca Segulium negligamus, qui res novas querit: non quod veterem comederit: nullam enim habuit: sed hanc ipsam recentem novam devoravit. Quod autem scribis, te, quod pro teipso non facias, id pro me, ut de me timeas aliquid: omni te, vir optime, mihi que carissimum Brute, de me metu libero. Ego enim, quæ provideri poterunt, non fallar in his, quæ cautionem non habebunt, de his non ita valde laboro. Sim enim impudens, si plus postulem, quam homini à rerum natura tribui potest. Quod mihi præcipis, ut caveam, ne timendo, magis timere cogar: & sapienter, & amicissimè præcipis. Sed velim tibi persuadere, cum te constet excellere hoc genere virtutis, ut nunquam extimescas, nunquam perturbare: me huic tux virtuti proximè accedere. Quamobrem neque metum, quicquam, & cavebo omnia. Sed vide, ne tua jam, mi Brute, culpa futura sit, si ego quidquam timeam, tuis enim opibus, & consiliis tuis, etiam si timidi essemus, tamen omnem timorem abjiceremus: præsertim cum persuasum omnibus esset, mihi que maxime, à te nos unicus diligi. Consiliis tuis, quæ scribis de quatuor legionibus: deque agris assignandis ab utrisque vestrum, vehementer assentior. Itaque cum quidam de collegis nostris agatiam curationem ligurient: disturbavi rem, totamque vobis integram reservavi. Si quid erit occultius, & (ut scribis) reconditum, meorum aliquem mittam, quò fidelius ad te litteræ perferantur. Frigidie Nonas Junii.

ARG. Commendat Appium Claudium.

M. T. C. D. BRUTO, IMP. S. P. D.

Cum Appio Claudio, C. F. summa mihi necessitudo est, multis ejus officiis, & meis mutuis constituta: Peto à te majorem in modum, vel humanitatis tuæ, vel mea causa, ut eum auctoritate tua, quæ plurimum valet, conservatum velis. Volo te, cum fortissimus vir cognovisset, etiam clementissimum existimari. Magno tibi erit ornamento, nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse salvum. Cujus quidem causa hoc melior debet esse, quod pietate adductus, propter patris restitutionem, à me cum Antonio conjunxit. Quare etsi minus veram causam habebis, tamen vel probabilem aliquam poteris inducere. Nutus tuus potest hominem, summo loco natum, summo ingenio, summa virtute, officiosissimum præterea, & gratissimum, incolentem in civitate retinere. Quod ut facias, ita à te peto, ut majore studio, magisque ex animo petere non possim.

1. Id pro meo de me timeas aliquid. 2. Edictum est id pro me facere, ut de me timeas aliquid sed verbum facere, neque existat in Palat. pr. cert. neque in ded. editione primitiva aut Victoriana.

3. Meum Antonii conjunxit. Non habebant illud vulgare se Palat.

ARG. De repub. bene sperandum: se litteras à Cicerone expectare.

D. BRUTUS M. T. C. S. P. D.

Nos hic valeamus rectè: & quò melius valeamus, operam dabimus. Lepidus eorummodè de nobis sentire videtur. Omni timore deposito, debemus liberè reip. consulere. Quod si omnia essent aliena, tamen tribus tantis exercitiis propriis reipub. valentibus, magnam animam habere debebas, quem & semper habuisti, & nunc fortuna adjuvante augete potes. Quæ tibi superioribus litteris mea manu scriptis, terrendi tui causa homines loquuntur. Si frenum momorderis, perream, si te omnes, quot sunt, conantem loqui ferre poterint. Ego, tibi ut antea scripsi, dum mihi à te litteræ veniant, in Italia morabor. IIX. Kal. Jun. Eporedia.

ARG. Respondit epistola superiori. Pecuniam de exercitu esse ait.

CICERO D. BRUTO, S. P. D.

Narro tibi: antea subrastra brevitate tuarum litterarum, nunc mihi loquax esse videor. te igitur imitabor. Quam multa, quam paucis? Te rectè valere, operamque dare, ut quotidiè melius: Lepidum eorummodè sentire: tribus exercitiis tuis quidvis nos oportere confidere. Si timidus essem: tamen ista epistola mi omnem metum absterisiles. Sed, ut mones, frenum momordi, etenim qui te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Cupio jam vigiliam meam, Brute, tibi tradere: sed ita, ut ne deum constantem meam. Quod scribis, in Italia te moraturum, dum tibi litteræ mee veniant: si per hostem licet, non erratis. multa enim Romæ, sin adventu tuo bellum confici potest: nihil sit antiquius. Pecunia expeditissima quæ erat, tibi decreta est. Habes amantissimum Servium, nos non desumus. IIX. Idus Junias.

ARG. Brevitatem Bruti in scribendo commendat, spem republicæ in ipso & Planco esse: De Bruto nihil certi esse.

M. T. C. D. BRUTO, S. P. D.

Expectanti mihi duas quotidie litteras, Lupus noster subito denuntiavit, ut ad te scriberem, si quid vellem. Ego autem, etsi, quid scriberem, non habebam (acta enim ad te mitti sciebam: inanem autem sermone litterarum tibi injucundum esse audiebam) brevitate secutus sum, te magistro. Scito igitur, in te & in collega spem omnem esse. De Bruto autem nihil adhuc certi, quem ego, quemadmodum præcipis, privatis litteris ad bellum communo vocare non desino: qui utinam jam adesset, intestinum urbis malum, quod est non mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non imitor? *Laconice* pagella tuam? altera jam pagella procedit. Vinces, & vale. XIV. Kal. Quintileis.

ARG. De Antonij, & Lepidi conjunctione sollicitum, laconice stipendium petit.

D. BRUTUS IMP. M. T. C. S. P. D.

Maximo meo dolore hoc solatio utor, quod intelligi homines, non sine causa me timuisse ista, quæ acciderunt. Deliberent, utrum trajiciant legiones ex Africa, necne & ex Sardinia, & Brutum accerant, necne: & mihi stipendium dent, an decernant. Ad senatum litteras misi. Crede mihi, nisi ista omnia ita sunt, quemadmodum scribo, magnum nos omnes adituros periculum. Rogo te, videre quibus hominibus negotium detis, qui ad me legiones adducant. & fide opus est, & celeritate. III. Non. Jun. ex castris.

ARG.

editio Victor. omniumque princeps, quod dico, ne quis, ut vulgo, interpretetur, & præterea ignarus meam fidam flagitet.

3. *Laconice* pagella, *Laconice* brevitate.

ARG. Beneficia à Mariis accepta commemorat: Respondens duabus querelis Marii. Negat enim se dixisse, Marium suffragium tulisse cuidam legi Caesaris. Deinde bonis interpretatur curationem ludorum, Caesaris mortuo ab Octaviano decatorum, à Mariis susceptam.

M. CICERO MATIO, S.

NONDUM satis constitui, molestiane plus, an volu-
pratis attulerit mihi Trebatius noster, homo cum
plenus officii, tum utriusque nostrum amantissimus. Nam
cum in Tusculanum vesperi venissem, postridie ille ad me,
nondum satis firmo corpore cum esset, manè venit. Quem
cum objurgarem, quod parum valitudini paceret: tum
ille, nihil tibi longius fuisse, quam ut me videret. Num
quidnam, inquit, novi? Detulit ad me querelam tuam:
de qua prius, quam respondeo, pauca præponam. Quan-
tum memoria repetere præcepta possum, nemo est mihi
te amicus antiquior: SED VETUSTAS HABET ALI-
QUID COMMUNE CUM MULTIS: amor non habet. Dilexi
te, quo die cognovi: meque à te diligere judicavi. Tuus
deinde discessus, isque diuturnus, ambitio nostra, & vita
dissimilitudo non est passa voluntates nostras consuetu-
dine conglutinari. Tuum tamen erga me animum agno-
vi multis annis ante bellum civile, cum Caesar esset in Gal-
lia. Quod enim vehementer mihi utile esse putabas, nec
inutile ipse Caesari, perfecisti, ut ille me diligeret, coleret,
haberet in suis. Multa præterea, quæ temporibus illis
inter nos familiarissime dicta, scripta, communicata sunt,
graviora enim consecuta sunt. Et initio belli civilis cum
Brundisium versus irem ad Caesarem, venisti ad me in For-
mianum. Primum hoc ipsum quanti, præsertim tempo-
ribus illis? Deinde oblitum me putas consilii, sermo-
nis, humanitatis tuæ? quibus rebus interesse memini
Trebatium. Nec verò sum oblitus litterarum tuarum,
quas ad me misisti, cum Caesari obviam venissem in agro,
ut arbitror, Trebulano. Secutum illud tempus est, cum
me ad Pompejam proficisci, sive pudor meus eo egit, sive
officium, sive fortuna. Quod officium tuum, quod stu-
dium i vel in absentem me, vel in præsentem meos defuit?
quem porro omnes mei & mihi, & tibi te amioiorem ju-
dicaverunt? Veni Brundisium, oblitumne me putas,
qua celeritate, ut primum audieris, ad me Tarento advo-
laris? quæ tua fuerit assensio, oratio, confirmatio animi
mei, fracti communium miseriarum metu? Tandem
aliquando Romæ esse cœpimus, quid defuit nostræ fami-
liaritati in maximis rebus? Quonam modo me gere-
rem adversus Caesarem, usus tuo consilio sum. In reli-
quis officiis, cui tu tribuisti, excepto Caesare, præter me,
ut domum ventitares, hora: que multas sæpe suavissimo
sermone consumeres? tum, cum etiam, si meministi, ut
hæc *Philosophia* scriberem, te me impulisti. Post
Caesaris reditum, quid tibi majori cura fuit, quam ut es-
sem ego illi quam familiarissimus? quod essetetas. Quo-
rum igitur hæc oratio longior, quam putarem? quia sum
admiratus, te, qui hæc nosse deberes, quidquam à me
commissum, quod esset alienum nostra amicitia, credi-
disse. Nam præter hæc, quæ commemoravi, quæ testata
sunt & illustrata, habeo multo occultiora, quæ vix verbis
exsequi possum. Omnia me tua delectant: sed maxime,
maxima cum fides in amicitia, consilium, gravitas, con-
stantia; tum lepos, humanitas, litteræ. Quapropter redeo
nunc ad querelam. Ego te suffragium tulisse in illa lege,

primum non credidi; deinde, si credidissem, numquam
id sine aliqua justa causa existimarem te fecisse. Dignitas
tua facit, ut animadvertatur, quidquid facias; malivolentia
autem hominum, ut nonnulla durius, quam à te facta
sint, proferantur. Ea tu si non audis: quid dicam, nescio,
equidem; si quando audio, tam defendo, quam me scio à
te contra iniquos meos solere defendi. Defensio autem
est duplex. 2. Alia sunt, quæ liquido negare soleam: ut
de isto ipso suffragio, alia, quæ defendam à te piè fieri, &
humanè; ut de curatione ludorum. Sed te, hominem
doctissimum, non fugit, si Caesar rex fuerit, quod mihi
quidem videtur, in utramque partem de tuo officio di-
sputari posse: vel in eam, qua ego uti soleo, laudandam
esse fidem, & humanitatem tuam, qui amicum etiam
mortuum diligas: vel in eam, qua nonnulli uruntur, LI-
BERTATEM PATRIAE, VITAE amici anteponendam. Ex
his sermionibus utinam essent delatae ad te disputationes
meae. Illa verò duo, quæ maxima sunt laudum tuarum,
quis aut libentius, quam ego, commemorat, aut sapius e-
te & non suscipiendi belli civilis gravissimum auctorem
fuisse, & moderandæ victoriæ: in quo, qui mihi non as-
sentiretur, inveni neminem. Quare habeo gratiam Tre-
batio, familiari nostro, qui mihi dedit causam harum lit-
terarum; quibus nisi credideris, me omnis officii, & hu-
manitatis expertem judicaris, quo nec mihi gravius quid-
quam potest esse, nec te alienius.

ARG. Respondens superiori epistola, atque etiam pur-
gat se adversus vituperantes suos.

MATIO CICERONI S.

MAGNAM voluptatem ex tuis litteris cepi, quod,
quam speratam, atque optaram, habere te de meo-
pinionem, cognovi. De qua etsi non dubitabam, tamen,
quia maximi aestimabam, ut incorrupta maneret, labora-
bam. Conscius autem mihi eram, nihil à me commis-
sum esse, quod boni cujusquam offenderet animum. Eo
minus credebam, plurimis, atque optimis artibus ornato
tibi temerè quidquam persuaderi potuisse, præsertim in
quem mea propensa, & perpetua fuisset, atque esset beni-
volentia. Quod quum, ut volui, scio esse: respondebo
circumstantibus, quibus tu pro me, ut par erat, tua singulari
bonitate & amicitia nostra, sæpe restitisti. Nota enim
mihi sunt, quæ in me post Caesaris mortem contulerint.
Vitio mihi dant, quod mortem hominis necessarii gravi-
ter fero: atque eum, quem dilexi, perisse indignor.
3. Ajunt enim, PATRIAE AMICITIAM PRÆPONEN-
DAM esse: proinde ac si jam vicerint, obitum ejus reipub.
fuisse utilem. Sed non agam astute. Fatgor me ad istum
gradum sapientiæ non pervenisse. Neque enim Cæsa-
rem in dissensione civili sum secutus: sed amicum, quam-
quam te offendebar, tamen non deserui: neque bellum um-
quam civile, aut etiam causam dissensionis probavi:
quam etiam nascentem extingui, summè studui. Itaque
in victoria hominis necessarii, neque honoris, neque pec-
uniæ dulcedine sum captus: quibus præmiis reliqui, mi-
nus apud eum, quam ego, cum possent, immoderate sunt
abusi. Atque etiam res familiaris mea, lege Caesaris di-
minuta est: cujus beneficio plerique, qui Caesaris morte
letantur, remanserunt in civitate. Civibus victis ut præ-
ceretur, æque, ac pro mea salute, laboravi. Possum igitur,
qui omneis voluetim incoluimus, eum, à quo
id impetratum est, perisse non indignari: cum præ-
sertim

Ddd 2

1. Vel in absentem me, vel in præsentem meos defuit? Sic editio omnium
veterum sita ac Victoriana. Palatinus duo primus ac ceteri, Nihil est volu-
erat: vel in absentem me, vel in præsentem defuit.

2. Alia sunt, quæ liquido negare soleam. Cum in Med. fuisset aliquid,
rectè Egnar. emendavit liquidior: idque Vict. in sua editione est secutus;
tum Manutius ac denique Lamb. Ego non excedam tot ac tantis?
præsertim tanta inconsistentia no. horum codicum, & præceptibus
Excerptis Vaticanis, in quibus quoque liquidior, pro eo editur aliquan-
do.

3. Ajunt enim PATRIAE AMICITIAM PRÆPONENDAM esse. Pro-
fecto nullus Lamb. fuit, qui quo alii conque voluerunt, ducatur. Lectio
hæc erat asserta Vict. improbara Man. ecce ferrox repente tanquam
suis animis est, negat colere se posse sed nos eum bonum Man. valere,
ac Lamb. plorare jubemus: adhæresimusque miss. quippe & quibus
duo Pal. Var. excerpta, editio omnium prima, hanc lectionem tenentur.
Vulgo, quia plebeium est, sapit Manut. PATRIAM AMICITIAM PRÆ-
PONENDAM. sed nos scimus, & sapissime nescire Manutium quid di-
cat.

sentim iudem homines illi, & invidia, & exitio fuerint? Plecteris ergo, inquit, quum factum nostrum improbare audes. O superbiam inauditam! alios in facinore gloriazi, & alios ne dolere quidem impunitè licere! At hæc etiam servis semper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent suo potius, quam alterius arbitrio: quæ nunc, ut quidem isti distant, libertatis auctores, metu nobis extorquere conantur. Sed nihil agunt. Nullius umquam periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate desciscam. NUMQUAM ENIM HONESTAM MORTEM PUGNANDAM, SÆPË ETIAM OPERANDAM putavi. Sed quid mihi succensent, si id opto, ut pœniteat eos sui facti? Cupio enim, Cæsaris mortem omnibus esse acerbam. At debeo pro civili parte rempabl. velle salvam. Id quidem me cupere, nisi & antè acta vita, & reliqua mea spes, taceente me, probat, dicendo vincere non postulo. Quare majorem in modum te rogo, ut rem potiozem oratione ducas: mihi que si sentis expedire, recte fieri, & in dando fidem: maximeque sum expectus, cum initio civilis belli per litteras te consuluissem, quid mihi faciendum esse censes; eundem ad Pompejum, an manendum in Italia. Suasisti, ut consulerem dignitati meæ, ex quo quid sentiret. intellexi: & sum admiratus fidem tuam, & in consilio dando religionem: quod, cum aliud male amicitissimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. Equidem & ante hoc tempus te delexi, & semper me à te diligenti sensi. Et cum abessem, atque in magnis periculis essem; & me absentem, & meos presentibus à te cultos, & defensos esse, memini. Et post meum reditum, quam familiariter mecum vixeris, quæque ego de te & fenserim, & prædicarim, omneis, qui solent hæc animadvertere, testibus habemus. Gravissimum verò iudicium de mea fide, & de constantia fecisti, cum, post mortem Cæsaris & totum te ad amicitiam meam contulisti. Quod tuum iudicium, nisi mea summa benevolentia erga te, omnibusque meritis comprobaro, ipse me hominem non putabo. Tu, mi Appi, conservabis amorem tuum (etsi more magis hoc quidem scribo, quam quòd te admonendum putem) meaque omnia tuebere; quæ tibi ne ignota essent, Attico mandavi: à me autem, cum paulum otii nacti erimus, uberiores litteras expectato. Da operam ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

amicos habere. Mihi quidem si optata contingent, quòd reliquum est vitæ, in otio Rhodi degam: si casus aliquis interpellarit, ita ero Romæ, ut rectè fieri semper cupiam. Trebatio nostro magnas ago gratias, quòd tuum erga me animum simplicem atque amicum aperuit: & quod eum, quem semper libenter dilexi, quo magis iure colere, atque observare deberem, fecit. Bene vale, & medice lige.

¶ ARG. Prefectura in Græciam, sunt res Oppio commendat, commemorat antè beneficii ab eo accepti.

2 CICERO APPIO, S.

DUBITANTI mihi (quod scit Atticus noster) de hoc toto consilio perfectionis, quòd in utramque partem in mentem multa veniebant, magnum pondus accessit ad tollendam dubitationem, iudicium, & consilium tuum. Nam & scripsisti aperte, quid tibi videretur. Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Semper iudicavi, in te, & in capiendo consilio prudentiam summam esse, & in dando fidem: maximeque sum expectus, cum initio civilis belli per litteras te consuluissem, quid mihi faciendum esse censes; eundem ad Pompejum, an manendum in Italia. Suasisti, ut consulerem dignitati meæ, ex quo quid sentiret. intellexi: & sum admiratus fidem tuam, & in consilio dando religionem: quod, cum aliud male amicitissimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. Equidem & ante hoc tempus te delexi, & semper me à te diligenti sensi. Et cum abessem, atque in magnis periculis essem; & me absentem, & meos presentibus à te cultos, & defensos esse, memini. Et post meum reditum, quam familiariter mecum vixeris, quæque ego de te & fenserim, & prædicarim, omneis, qui solent hæc animadvertere, testibus habemus. Gravissimum verò iudicium de mea fide, & de constantia fecisti, cum, post mortem Cæsaris & totum te ad amicitiam meam contulisti. Quod tuum iudicium, nisi mea summa benevolentia erga te, omnibusque meritis comprobaro, ipse me hominem non putabo. Tu, mi Appi, conservabis amorem tuum (etsi more magis hoc quidem scribo, quam quòd te admonendum putem) meaque omnia tuebere; quæ tibi ne ignota essent, Attico mandavi: à me autem, cum paulum otii nacti erimus, uberiores litteras expectato. Da operam ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. TULLII

1. *Alia ne dolere quidem impunitè licere.* Sic Palatinus, pr. Hitcorpianus, Vaticanus excerpta, & Vici. editio elegantius quam vulgo: *dolere impune licere.*

2. CICERO APPIO ¶ Vulgo Oppio. sed nos illam inscriptionem accepimus ex Palatino tertio, Stereckhiano, & editione Vici.